

УДК 338.24

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-4-19>

Коваль В.В.

доктор економічних наук, професор,
Південний науковий центр НАН України і МОН України

Трохимець О.І.

доктор економічних наук, професор,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Бровкіна Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління бізнесом,
Одеська національна академія харчових технологій

Koval Viktor

Doctor of Economic Sciences, Professor
Southern Scientific Center of
National Academy of Sciences of Ukraine and
Ministry of Education and Science of Ukraine

Trokhymets Olena

Doctor of Economics, Professor,
Classic Private University, Zaporizhzhia

Brovkina Julia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Odessa National Academy of Food Technologies

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

FACTORS ANALYSIS OF INFLUENCE ON THE EFFICIENCY OF BUSINESS MANAGEMENT OF BAKERY ENTERPRISES

Розглянуто основні фактори впливу на розробку ефективних підходів до управління хлібопекарським бізнесом. Доведена необхідність вивчення та прогнозування факторів впливу на управління бізнес процесами хлібопекарських підприємств. Проведено аналіз досліджень відомих вчених та практиків щодо питань визначення факторів зовнішнього та внутрішнього впливу на ведення бізнесу. Визначено провідну роль факторів зовнішнього середовища для формування ефективної системи управління бізнесом. Проведено аналіз організаційно-технічних особливостей розвитку підприємств хлібопекарської промисловості. Систематизовано фактори, за ступенем впливу на процеси ефективного управління бізнесом хлібопекарських підприємств.

Ключові слова: зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, організаційно-технічні особливості, стратегічне управління, хлібопекарська промисловість.

Рассмотрены основные факторы влияния на разработку эффективных подходов к управлению хлебопекарным бизнесом. Доказана необходимость изучения и прогнозирования факторов влияния на управление бизнес процессами хлебопекарных предприятий. Проведен анализ исследований известных ученых и практиков по вопросам определения факторов внешнего и внутреннего влияния на ведение бизнеса. Определена ведущая роль факторов внешней среды для формирования эффективной системы управления бизнесом. Проведен анализ организационно-технических особенностей развития предприятий хлебопекарной промышленности. Систематизированы факторы, по степени влияния на процессы эффективного управления бизнесом хлебопекарных предприятий.

Ключевые слова: внешняя среда, внутренняя среда, организационно-технические особенности, стратегическое управление, хлебопекарная промышленность.

The purpose of this article is to study the factors of the external and internal environment of the bakery industry and their impact on business management processes. The main factors the development influencing of effective approaches to managing the bakery business are considered. The multifaceted nature of the problem of determining

the factors influencing business management and organizational and technical features of the bakery industry necessitated the solution of a number of problems related to the definition of dominant factors influencing this process. Need further study of the definition of the main organizational and technological aspects of the development of the baking industry, taking into account which it becomes possible to determine the basic criteria for doing business in this type of economic activity. The necessity of studying and predicting the factors of influence on the management of business processes of bakery enterprises has been proved. The analysis researches of famous scientists and practitioners on the issues of determining the factors of external and internal influence on business is carried out. The leading role of environmental factors for the formation of an effective business management system has been determined. The analysis of the organizational and technical features of the development of enterprises in the baking industry is carried out. The factors are systematized according to the degree of influence on the processes of effective business management of bakery enterprises. The owners of the production of these products must first study the market and make optimal decisions about doing business primarily focusing on the external environment of the enterprise.

Keywords: external environment, internal environment, organizational and technical features, strategic management, bakery industry.

Постановка проблеми. Сучасні хлібопекарські підприємства існують в жорстких умовах постійних та непередбачених змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Якщо вплив внутрішніх перетворень є певною мірою передбачуваним, то на відміну від нього, зовнішні зміни супроводжуються невизначеністю та ризиками. Зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства характеризується наявністю великої кількості факторів, які вимагають ретельного вивчення, у зв'язку з різним ступенем їх впливу на діяльність підприємства. Необхідність дослідження та прогнозування змін факторів середовища існування підприємства повною мірою проявляється в сфері хлібопекарської промисловості, про що свідчать падіння показників прибутковості різних напрямків діяльності, зменшення кількості торгових точок, скорочення обсягів виробництва та реалізації готової продукції. Забезпечення стійкості підприємства до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі стає завданням особливо актуальним в теоретичному та прагматичному аспектах [1, с. 35], тому великого значення при дослідженні ефективності управління бізнесом хлібопекарських підприємств набуває визначення домінантних факторів впливу на ефективність їх діяльності як в зовнішньому так і на внутрішньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним питанням дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємств наукові праці таких відомих учених як: О. Амоша, Г. Бабенко, І. Бузько, О. Олейникова, Н. Пашканг, Ю. Продіус, А. Сухорукова, Ю. Чернявський [1–5]. Окремі питання розвитку харчової промисловості досліджували: П. Борщевський, Л. Дейнеко, П. Купчак, М. Нетяжук, П. Осіпов, Т. Репіч, М. Сичевський, Г. Тарасюк та інші [6–12].

Багатоаспектність проблеми визначення факторів впливу на управління бізнесом та організаційно-технічні особливості хлібопекарської промисловості обумовили необхідність вирішення низки завдань, пов'язаних з визначенням домінантних факторів впливу на цей процес.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Потребують подальшого вивчення питання визначення основних організаційно-технологічних аспектів розвитку хлібопекарської промисловості з урахуванням яких стає можливим визначення основних критеріїв ведення бізнесу за даним видом економічної діяльності.

Метою даної статті є вивчення факторів зовнішнього та внутрішнього оточення підприємств хлібопекарської промисловості та їх вплив на процеси управління бізнесом.

Виклад основного матеріалу. Фактори, що впливають на функціонування підприємства досліджуються для різноманітних цілей таких як визначення стратегії подальшого розвитку та управління бізнесом, розробки інвестиційних заходів, розстановці пріоритетів подальшої діяльності тощо. Розробку заходів для досягнення ефективного управління бізнесом можна вважати складовою частиною стратегічного управління підприємством.

Фахівці стратегічного менеджменту американські вчені А.А. Томпсон і А. Дж. Стрікланд [2, с. 90] вважають, що до найважливіших факторів зовнішнього існування підприємства відносять: можливості та загрози; рівень конкуренції та інвестиційна привабливість галузі; соціальні, політичні норми.

Узагальнюючи підходи до визначення чинників, що впливають на стратегічне управління підприємством [3, с. 263; 4, с. 170–175] варто виокремити, рівень конкуренції на ринку, розмір підприємств по обсягу виробництва чи кількості працівників, стратегії розвитку підприємства, топ менеджмент, продуктивність праці та інші.

До чинників зовнішнього та внутрішнього середовища відносять кон'юктуру на ринку, рівень регуляторного тиску, [5, с. 108]. В роботі [6, с. 12] пропонується об'єднати зовнішні фактори, які на його думку здійснюють найбільший вплив на розвиток підприємства, в такі групи:

- державне регулювання – пріоритетні напрями та цілі економічного розвитку, управління різними формами власності, податкове та антимонопольне законодавство;

- конкурентне середовище галузі – наявність платоспороможного попиту, потенційні та наявні конкуренти, можливість створення конкуренції шляхом появи на ринку товарів-субститутів;

- географічне положення – територіальне розташування підприємств щодо потенційних споживачів, конкурентів та сировинних джерел;

- розвиток науки, техніки та інформаційних технологій – досягнення в сфері технологій виробництва, поява нової менш енергоємної та матеріалоємної техніки, удосконалення системи інформаційних технологій.

Автори Сухорукова А.М. і Пашканг Н.Н. [7, с. 19] також вказують на перевагу зовнішнього серед-

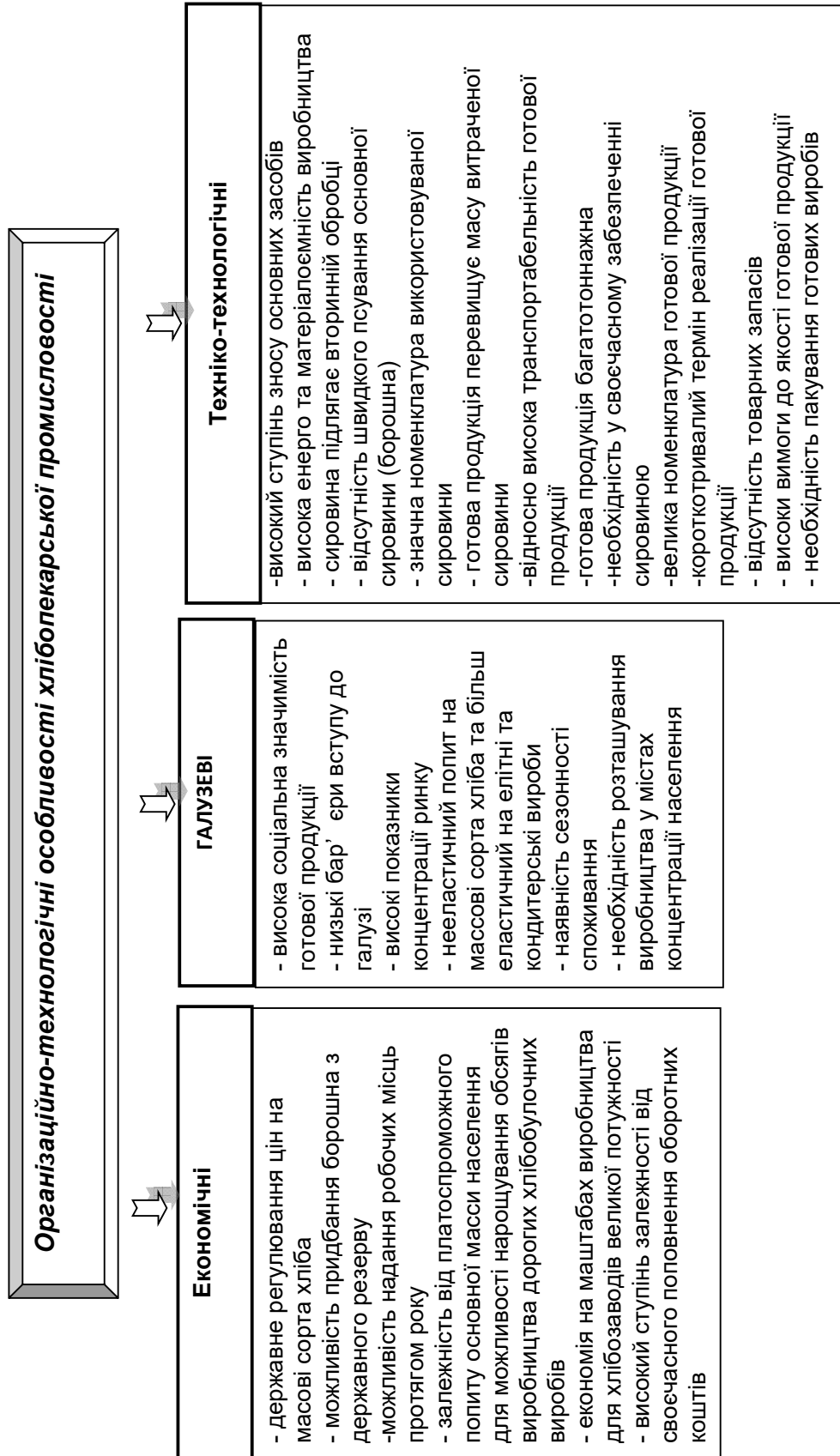

Рис. 1 Організаційно-технологічні особливості хлібопекарської промисловості

овища над внутрішніми та окрім вище перелічених зовнішніх факторів, в рамках дослідження ефективності діяльності харчових підприємств, пропонують вивчати загальну політичну та соціально-економічну ситуацію в країні та регіоні; наявність сировини (природно-економічні умови) та можливі обсяги ввезення із зовні: по імпорту з інших регіонів; ціни на сировину, тарифи на енергоресурси, транспортні послуги; інвестиційну (в тому числі амортизаційну), фінансово-кредитну та податкову політику; ступінь

розвинутості ринків: фондового (кількість та вартість акцій підприємств харчової промисловості) гуртових та роздрібних; протекціоністську політику в країні та регіоні по відношенню до вітчизняних виробників; рівень інформованості підприємств про кон'юктуру на гуртовому та роздрібному ринках. Ю.І. Продіус та О.О. Олейникова [8, с. 280] вважають, що зовнішні фактори можуть впливати на процеси реструктуризації прямо чи опосередковано. На їх думку, до факторів прямої дії відносяться держава, постачаль-

Рис. 2. Систематизація факторів впливу на управління бізнесом хлібопекарських підприємств

ники, споживачі та конкуренти. Серед факторів прямої дії на процеси реструктуризації підприємств автори виділяють стан економіки, технічні, технологічні, політичні та соціальні.

Врахування всіх чинників не можливе, тому доцільно виокремити мінімальний перелік чинників потенційного впливу на формування ефективного управління бізнесом хлібопекарських підприємств [9, с. 71]. Враховуючи погіршення поточного стану хлібопекарських підприємств у зв'язку із тенденціями до скорочення обсягів виробництва та споживання хлібобулочних виробів, можна зробити висновок, що більшість підприємств знаходиться на стадії виживання або адаптації до поточної ситуації, що знову вказує на пріоритетність факторів зовнішнього середовища над внутрішнім. Аналіз літературних джерел, що стосуються функціонування хлібопекарської галузі [10–14] дозволяє виділити певні організаційно-технологічні особливості цієї галузі, які базуються на групування економічних, галузевих та техніко-технологічних ознак.

Узагальнюючи підходи різних авторів щодо визначення факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на поточний стан підприємства та враховуючи організаційно-технологічні особливості хлібопекарської промисловості, вважаємо доцільним в зовнішньому середовищі найбільшу увагу приділити вивченню таким групам факторів як політика державного впливу на діяльність хлібопекарських підприємств, обсяги та можливість споживчого попиту, умови постачальників сировини та стратегії розвитку найбільш впливових конкурентів [15–16]. Другорядне значення слід приділяти факторам внутрішнього середовища, їх вплив на поточний стан підприємства буде вважатися похідним від факторів зовнішнього середовища. Угрупування внутрішніх факторів слід провести наступним чином: виробничий, кадровий та фінансовий потенціал підприємства, політика управління поставками сировини та реалізації готової продукції. В кожній групі факторів можливо виділити змістові характеристики, які дозволять більш детально дослідити їх значення для підприємств хлібопекарської промисловості.

В свою чергу, поточний стан підприємств хлібопекарської промисловості можна вважати визначальним, безпосереднім показником впливу на процеси управління бізнесом, оскільки саме від внутрішнього положення підприємства залежить його мета функціонування та відповідні першочергові заходи для її досягнення. Серед факторів опосередкованого впливу слід виділити політику держави в сфері визначення пріоритетів розвитку галузей харчової промисловості. В цьому випадку фактор зовнішнього середовища не здійснює безпосередній вплив, а має рекомендаційний характер.

З методологічної точки зору підхід до визначення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища можна інтерпретувати наступним чином (рис. 2).

Таким чином, доходимо висновку, що ключовий вплив на управління бізнесом здійснює поточний стан хлібопекарського підприємства, який необхідно постійно і всебічно досліджувати за для вивчення

і подолання причин, які сприяють погіршенню його функціонування.

Висновки. Дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на процеси управління бізнесом на хлібопекарських підприємствах показало, що найбільший вплив на ці процеси здійснюють фактори зовнішнього середовища. Таким чином, власникам виробництва даної продукції необхідно в першу чергу вивчати ринок та оптимальні приймати рішення стосовно ведення бізнесу перш за все орієнтуючись на зовнішнє оточення підприємства.

Бібліографічний список:

1. Асаул М.А. Проблемы анализа устойчивости организации. *Проблемы современной экономики*. 2008. № 4 (28). С. 35–45.
2. Томпсон А.А., Стрикленд А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: учеб. для вузов; пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. Москва : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с.
3. Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2011. 440 с.
4. Саенко М.Г. Стратегія підприємства : навч. посібник. Тернопіль : ТАЙП, 2003. 215 с.
5. Бузько І.Р., Дмитренко І.Є., Сущенко Е.А. Стратегический потенциал и формирование приоритетов в развитии предприятий. Алчевск : Изд-во ДГМИ, 2002. 216 с.
6. Чернявский Ю.М. Формирование механизма реструктуризации с целью повышения эффективности и конкурентоспособности. СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2002. 141 с.
7. Сухорукова А.М., Пашканг Н.Н. Результат трансформации системы управления пищевой промышленностью региона. *Пищевая промышленность*. 2000. № 9. С. 15–19.
8. Продіус Ю.І., Олейникова О.О. Чинники впливу зовнішнього середовища на реструктуризацію машинобудівного підприємства. *Труди Одеського політехнічного університету*. 2006. Випуск 1(25). С. 280–282.
9. Буркинський Б.В., Молина Е.В. Инвестиционное обеспечение инновационных процессов на предприятиях. *Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая*. 2004. Випуск 76. С. 67–73.
10. Борщевський П.П. Інтенсифікація виробництва в харчовій промисловості. Київ : Урожай, 1989. 135 с.
11. Дейнеко Л.В. Развитие харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень (проблеми теорії і практики). НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. Київ : Знання, 1999. 331 с.
12. Петруха С.В., Колотуша М.М. Методологія аналізу фінансових результатів роботи хлібопекарської підгалузі харчової промисловості України. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. №4. С. 118–137.
13. Правильное позиционирование предприятия – залог рентабельности и конкурентоспособности. *Хлебопродукты*. 2003. №12. С. 35–37.
14. Рябова Т.Ф., Целин В.Е. Методические аспекты оценки конкурентоспособности хлебопекарных предприятий. *Хранение и переработка сельхозсырья*. 2004. № 11. С. 7–11.
15. Koval V., Hrymalyuk A., Kulish A., Kontseva V., Boiko N., Nesenenko P. Economic policy of industrial development and investment approach to the analysis of the national economy. *Estudios De Economia Aplicada*. 2021. № 39(6). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i6.5263>.
16. Koval V., Prymush Y., Popova V. The influence of the enterprise life cycle on the efficiency of investment. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. № 3(5). P. 183–187. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-183-187>.

References:

1. Asaul M.A. (2008) Problems of analysis stability of the organization. *Problems of modern economy*, no. 4(28), pp. 35–45.
2. Thompson A.A., Strickland A.J. (1998) Strategic management. The art of strategy development and implementation: textbook. for universities. M.: Banks and exchanges, YNITI.
3. Dovgan L.E., Karakay Yu.V., Artemenko L.P. (2011) Strategic management. Kyiv: CYL.
4. Saenko M.G. (2003) Enterprise strategy. Ternopil: TYPE.
5. Buzko I.R., Dmitrenko I.E., Sushchenko E.A. (2002) Strategic potential and formation of priorities in the development of enterprises. Alchevsk: Izd-vo DGMI.
6. Chernyavsky Yu.M. (2002) Formation of the restructuring mechanism to increase efficiency and competitiveness. St. Petersburg: Izd-vo SPb: GUEF.
7. Sukhorukova A.M., Pashkang N.N. (2000) The result of the transformation of the food industry management system of the region. *Food industry*, no. 9, pp. 15–19.
8. Prodius Y.I., Oleynikova O.O. (2006) Factors influencing the external environment on the restructuring of the machine-building enterprise. *Proceedings of the Odessa Polytechnic University*, no. 1(25), pp. 280–282.
9. Burkinsky B.V., Molina E.V. (2004) Investment support of innovation processes at enterprises. *Scientific works of DonNTU. Series: economic*, no. 76, pp. 67–73.
10. Borshchevsky P.P. (1989) Intensification of production in the food industry. Kyiv: Yrogay.
11. Deyneko L.V. (1999) Development of food industry of Ukraine in the conditions of market transformations (problems of theory and practice). NAS of Ukraine. Council for the study. product. forces of Ukraine. Kyiv: Knowledge.
12. Petrukha S.V., Kolotusha M.M. (2007) Methodology of analysis of financial results of the bakery sub-branch of the food industry of Ukraine. *Actual problems of economy*, no. 4, pp. 118–137.
13. N.D. (2003) Proper positioning of the enterprise – the key to profitability and competitiveness. *Bakery products*. no. 12, pp. 35–37.
14. Ryabova T.F., Tselin V.E. (2004) Methodical aspects of assessing the competitiveness of bakery enterprises. *Storage and processing of agricultural raw materials*, no. 11, pp. 7–11.
15. Koval V., Hrymalyuk A., Kulish A., Kontseva V., Boiko N., Nesenenko P. (2021) Economic policy of industrial development and investment approach to the analysis of the national economy. *Estudios De Economia Aplicada*, no. 39(6). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i6.5263>
16. Koval V., Prymush Y., Popova V. (2017) The influence of the enterprise life cycle on the efficiency of investment. *Baltic Journal of Economic Studies*, no. 3(5), pp. 183–187. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-183-18>.